

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica 12(2018)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.12.5

Remigiusz Pacyna

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Regulacje popytowo-podażowe na edukacyjnym rynku pracy w Szwajcarii na przykładzie nauczycieli geografii

Streszczenie

Ważnym zagadnieniem, podnoszonym na arenie międzynarodowej, są aktualne problemy na edukacyjnym rynku pracy. Brak wykwalifikowanych nauczycieli oraz pogłębiający się spadek jakościowy nowo przyjmowanych kandydatów na nauczycielskie studia, to problem wielu wysoko rozwiniętych krajów europejskich. Jednym z przykładów jest Szwajcaria. Wysokorozwinięty gospodarczo kraj Europy Zachodniej, który mógłby stać się przykładem dla krajów rozwijających się, od wielu lat zмага się z problemami w popytowo-podażowej strukturze zatrudnienia wśród nauczycieli. W artykule podjęto próbę wyjaśnienia interakcji popytowo-podażowych na edukacyjnym rynku pracy w tym kraju na przykładzie nauczycieli geografii. Zostały one uzupełnione o opinie aktywnych zawodowo geografów na temat zatrudnienia w zawodzie. Analizy oparto o aktualne dokumenty dotyczące organizacji systemu szkolnictwa obligatoryjnego w Szwajcarii i uzupełniono informacjami pochodzącymi z wywiadów z nauczycielami. Przeprowadzona analiza wskazuje na istotny wpływ prawnych regulacji dotyczących organizacji systemu oświaty. To one, tuż obok czynników demograficznych, w największym stopniu wpływają na kształt rynku pracy dla nauczycieli geografii w Szwajcarii. Prawne ramy procesu kształcenia sprawiają, że największym problemem z jakim zмага się ta grupa zawodowa jest brak możliwości zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy i konieczność łączenia etatów. Rozwiązania próbujące ustabilizować strukturę popytowo-podażową rzutują często na jakościowy spadek świadczonych usług edukacyjnych. Dlatego też ważnym aspektem stanowiącym o reformie systemu szkolnictwa jest analiza edukacyjnego rynku pracy w odniesieniu do reakcji rynku na owe zmiany i zdiagnozowanie – *Czy kraj jest gotowy zaspokoić potrzeby jego struktur?*

Demand-supply regulations on the educational labor market in Switzerland on the example of geography teachers

Abstract

The current problem on the educational labour market is the important issue raised in the international arena. The lack of the qualified teachers and the deepening qualitative decline in newly admitted candidates for the teachers studies is a problem of many highly developed European countries. Switzerland is one example of these countries. A highly developed country of the Western Europe, which could become an example for developing countries,

has been struggling with problems in the demand-supply structure of employment among teachers for many years. The author of this publication attempted to explain the interaction of demand-supply on the educational labour market in this country on a example of geography teachers. It was supplemented with the opinions of the professionally active geographers about the employment in this profession. The analysis were based on the current documents concerning the organisation of compulsory education system in Switzerland and supplemented with information gathered from interviews with teachers. The performed analysis indicates the significant influence of legal regulations regarding the organisation of the educational system. They, next to demographic factors have the greatest impact on the shape of the labour market for geography teachers in Switzerland. The legal framework of the educational process cause that the lack of possibility full-time employment opportunities and the need of combine jobs are the biggest problem of this group. The solutions attempting to stabilise the demand-supply structure often influence on the qualitative decline of the provided educational services. Therefore, the analysis of the educational labour market in relation to the market response to these changes and whether the country is ready to meet the needs of its structures is an important aspect of the reform of the education system.

Słowa kluczowe: edukacja geograficzna; edukacyjny rynek pracy; nauczyciel geografii; Szwajcaria

Kay words: geographical education, educational labor market, Switzerland, teacher of geography

Otrzymano: 06.01.2019

Received: 06.01.2019

Zaakceptowano: 30.12.2018

Accepted: 30.12.2018

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Pacyna, R., (2019), Regulacje popytowo-podażowe na edukacyjnym rynku pracy w Szwajcarii na przykładzie nauczycieli geografii. *Studia Geographica* 12, 67–76, doi: 10.24917/20845456.12.5

Wprowadzenie

W krajach, w których występuje przewaga państwowych placówek edukacyjnych, rynek pracy dla nauczycieli jest interesującym przedmiotem badań. Państwo w tym przypadku jest nie tylko jedynym przedstawicielem strony popytowej rynku ale także jest monopolistą w zakresie edukacji. Reguluje ono zakres wynagrodzenia nauczycieli oraz wszelkie kwestie związane z nauką zawodu. Pomimo tak ważnej roli państwa w kształtowaniu edukacyjnego rynku pracy, występują na nim okresowe zaburzenia równowagi między strukturą popytu i podaży. Niedobór nauczycieli w wielu krajach OECD w ciągu ostatnich pięciu do dziesięciu lat zwrócił większą uwagę na to zagadnienie osób odpowiedzialnych za kształt polityki oświatowej (Wolter i in., 2003). Zagadnienie to jest poddawane wielu dyskusjom na różnych płaszczyznach ale nadal pozostaje wiele pytań, na które nie znaleziono odpowiedzi.

Nauczycielom poświęca się coraz więcej uwagi medialnej i politycznej. Nie dotyczy ona jednak zbyt często dydaktyczno-pedagogicznych zagadnień ich pracy, a bardziej skupia się na aspektach rynku pracy i zatrudnieniu w zawodzie. Pogłębiający się brak wykwalifikowanych nauczycieli w szkołach (w szczególności specjalistów

poszczególnych przedmiotów) (Helmantel, Jenteges, 2016), trudności rekrutacyjne na nauczycielskie studia i pogłębiający się spadek jakościowy przyjmowanych kandydatów na nauczycielskie studia co wynika z raportu NIK z 2017 roku (*Przygotowanie do wykonywania zawodu ...*, 2017), czy chociażby malejący odsetek mężczyzn w tym zawodzie, oraz reputacja i prestiż społeczny – to główne problemy z jakimi zmagają się ta grupa zawodowa. W efekcie problem ten dotyczy nie tylko tej grupy społecznej, lecz także całego społeczeństwa, które jest uczestnikiem systemu szkolnictwa i wymaga od niego gwarancji jak najwyższej jakości świadczonych usług edukacyjnych. Jak wynika z analizy literatury z wyżej wymienionym zagadnieniem zmagają się coraz więcej krajów europejskich. Fakt ten może świadczyć o narastającym kryzysie systemu szkolnictwa, z którym nie tylko zmagają się wysokorozwinięte kraje europejskie, lecz także w coraz większym stopniu dotyczy on również Polski. Idąc dalej można wysunąć pytanie – *Czy jest to problem na skalę europejską?*

Celem niniejszego artykułu jest szczegółowa analiza niektórych zagadnień dotyczących interakcji popytowo-podażowych na rynku pracy dla nauczycieli w Szwajcarii oraz opinia aktywnych zawodowo nauczycieli na temat zatrudnienia w tej profesji. Analiza została ograniczona do prawnych aspektów regulujących zatrudnienia w tym zawodzie. W tym celu posłużono się dostępnymi raportami odnoszącymi się do organizacji systemu szkolnictwa obowiązkowego w Szwajcarii, jak również samodzielnie zebranymi danymi z przeprowadzonych wywiadów z nauczycielami geografii, które stały się wstępnym przyczynkiem do prowadzenia pogłębionej analizy zagadnienia.

Główną metodą badań była analiza dostępnych dokumentów a metodą uzupełniającą – wywiad. Szczegółowe wywiady z trzema aktywnymi zawodowo nauczycielami geografii w Szwajcarii przeprowadzono w miesiącach lipiec-wrzesień 2018 roku. Ich zakres obejmował: zagadnienia dotyczące aktualnego stanu oraz możliwości rozwoju edukacji geograficznej w tym kraju, stanu zatrudnienia w zawodzie oraz szans podjęcia pracy jako nauczyciel geografii, jak i pogłębiającego się niedoboru nauczycieli na szwajcarskim rynku pracy w odniesieniu do możliwości zatrudnienia, lecz także wkroczenia nowych nauczycieli na ten rynek pracy. Informacje z przeprowadzonych wywiadów posłużyły jako przesłanki do głębszej analizy sytuacji tej grupy zawodowej na edukacyjnym rynku pracy w Szwajcarii. Kraj ten nie przypadkowo został wybrany jako obszar badań. Szwajcaria od wielu lat zajmuje czołowe miejsce w światowych rankingach rozwoju społeczno-gospodarczego i może być wzorcem do naśladowania dla krajów rozwijających się. Jest stosunkowo niewielkim powierzchniowo krajem w odniesieniu do innych państw europejskich o silnie scentralizowanym systemie zarządzania i skupia w swoich rękach jako państwo prawie cały system szkolnictwa.

Czynniki wpływające na strukturę popytowo-podażową na edukacyjnym rynku pracy

W ujęciu ekonomicznym rynek pracy wyraża wzajemne relacje między podażą pracy a popytami na pracę. Jego strukturę można rozpatrywać w ujęciu statycznym, które wyraża miejsce zetknięcia się popytu i podaży, jak i dynamicznym wskazującym na zmiany dotyczące popytu i podaży i czynnikami je kształtującymi (Słocińska, 2013).

Rynek pracy rozumiany jest jako miejsce dokonywania transakcji wymiany usług pracy pomiędzy pracodawcą a pracobiorcą oraz ustalenie ceny tych usług jak również rozmiarów i warunków wymiany (Kryńska, Kwiatkowski, 2013). Specyficzną cechą rynku pracy jest jego podmiotowość stanowiąca o jego niepowtarzalności. To człowiek przez swoje decyzje o kierunku kształcenia i wykonywaniu konkretnego zawodu kształtuje jego struktury. Przedmiotem obrotu na rynku jest praca, która wiąże się z określoną zapłatą za wykonane czynności. Obecnie jednak to nie jedynie sprawność w wykonywaniu określonych działań jest najcenniejszą wartością pracownika a jego potencjał, który jest wykorzystywany do różnych działań.

Gospodarka, rynek pracy i proces kształcenia wzajemnie na siebie oddziałują. Między nimi występuje sprzężenie zwrotne, które kształtują jego struktury. Ważne są relacje zachodzące pomiędzy rynkiem pracy a przygotowaniem absolwentów różnych szczebli edukacyjnych do zaistnienia w rzeczywistej gospodarce. Na tej płaszczyźnie najważniejsze jest – na ile oferta edukacyjna jest w stanie sprostać wymaganiom rynku pracy, który to w dużej mierze jest kształtowany przez potrzeby gospodarki. Zasoby ludzkie, a dokładniej mówiąc ich jakość staje się najbardziej konkurencyjnym czynnikiem rozwoju gospodarczego w dzisiejszym świecie.

Kwestie związane z rekrutacją nauczycieli w ekonomii wyjaśnia się zwykle w oparciu o teoretyczny model popytu i podaży na rynku pracy (Boardman i in., 1982). Zapotrzebowanie (popyt) na nauczycieli jest rozumiane jako liczba dostępnych miejsc pracy, natomiast podaż obejmuje liczbę wykwalifikowanych osób, które są gotowe do podjęcia zatrudnienia w tym zawodzie.

Struktura popytowa regulowana jest przez wiele czynników. Najważniejsze z nich to czynniki demograficzne i prawne regulacje dotyczące organizacji systemu szkolnictwa. Obejmują one m.in. wytyczne co do wielkości klas, katalog przedmiotów, siatkę godzin oraz budżet przeznaczony na oświatę. Wielkość populacji uczniów oraz ich liczebność w oddziałach klasowych w największym stopniu determinują strukturę rynku pracy tej profesji. Mają one decydujący wpływ na kształt rynku pracy i zachodzących na nim procesów. Ważną rolę odgrywa również wskaźnik rotacji aktywnego personelu dydaktycznego, z którym wiąże się tempo odchodzenia z zawodu, czasowe zawieszenie aktywności zawodowej, zatrudnienie w niepełnym wymiarze godzin czy chociażby ponowne wejście na rynek pracy (*Prognose zum Lehrerberuf...*, 2017). Czynniki te kształtują zapotrzebowanie na nowych nauczycieli, a co się z tym wiąże procedury rekrutacyjne kandydatów chcących podjąć kształcenie nauczycielskie i decydujących się wkroczyć na rynek pracy.

W skład decydujących czynników determinujących strukturę podaży wchodzi ogólna atrakcyjność zawodu nauczyciela. Osoby wybierają ten zawód i decydują się w nim pozostać, gdy nauczanie jest w ich subiektywnej opinii najatrakcyjniejszą alternatywą spośród dostępnych im zajęć. Atrakcyjność jest tu rozumiana pod względem wartości wykształcenia, które w dużej mierze powinny przekładać się na wynagrodzenie. Także wiele zależy od czynników niematerialnych takich jak: dostęp do zawodu, warunki pracy, możliwości dalszego rozwoju, status społeczny czy osobiste spełnienie. Jak wynika z badań A. Prokopczuk (2012), która zajmowała się motywami wyboru zawodu nauczyciela, sam wybór zawodu nie jest podyktowany materialnymi korzyściami płynącymi z jego wykonywania. Dla młodych pedagogów czynnikami skłaniającymi ich do wyboru zawodu była samorealizacja i poziom relacji interpersonalnych w pracy. Wśród nich zawarli oni możliwość podnoszenia

kwalfikacji i rozwój zawodowy, praca na rzecz społeczeństwa, awans zawodowy, samodzielność organizacji pracy czy chociażby możliwość oceny jakości i efektów własnej pracy. Oznacza to, że osoby wybierające zawód nauczyciela chcą czerpać satysfakcję z wykonywanej pracy, co przedkładają ponad korzyści materialne.

Mobilność kadry dydaktycznej na rynku pracy w różnych krajach bywa czasowo zaburzana. Jak wynika z długoletnich analiz wielkość zapotrzebowania na nauczycieli odbiega od potrzeb związanych ze zmianami liczby uczniów objętych kształceniem. Popyt na kadrę nauczycielską reaguje z pewną nieelastycznością na rozwój populacji uczniów (Grob, Wolter, 2007). Obecnie w wielu krajach występuje niedobór wykwalifikowanych osób gotowych podjąć zatrudnienie w zawodzie nauczyciela, co jest już często zauważalnym i pogłębiającym się zjawiskiem w krajach wysokorozwiniętych. Aspekty atrakcyjności zawodowej są możliwymi punktami wyjścia dla działań politycznych mających na celu przywrócenie równowagi popytu i podaży na nauczycielskim rynku pracy. Niedobór nauczycieli pojawia się gdy popyt jest większy niż podaż. Zasadniczo do poprawy tej sytuacji dostępne są trzy strategie pozwalające zmniejszyć popyt: poprzez zwiększenie liczebności w klasach, poprzez zwiększenie płac nauczycieli oraz oferując im lepsze warunki pracy. Ponadto po stronie podaży można ułatwić wejście nowym kandydatom na nauczycieli do szkół pedagogicznych. Jednak polityczne środki próbujące rozwiązać ten problem nieuchronnie wpływają również na jakość kadry nauczycielskiej. To że jakość kompetencji nauczycieli wpływa na osiągnięcia szkolne uczniów, jest obecnie uważane za fakt potwierdzony (Rivkin, 2005). Jednak nadal jest niewiele badań dotyczących związku pomiędzy rekrutacją kandydatów na studia nauczycielskie a późniejszymi wynikami ich uczniów w nauce.

Edukacja geograficzna w Szwajcarii i jej wpływ na kształtowanie się rynku pracy dla nauczycieli

Prawne regulacje dotyczące organizacji systemu szkolnictwa w danym państwie mają największy wpływ na kształt rynku pracy dla nauczycieli. Polityka oświatowa państwa w największym stopniu wpływa na strukturę popytową w tym zawodzie. Rządzący, przeprowadzając reformy systemu szkolnictwa, wprowadzają zmiany nie tylko w procesie kształcenia ale również w dużej mierze kształtują rynek pracy tej profesji.

Szwajcaria jest przykładem kraju gdzie prawie cały system szkolnictwa jest w rękach państwa. W roku szkolnym 2017/2018 95% uczniów uczęszczało do publicznych placówek oświatowych, a tylko 5% do prywatnych szkół. Taka struktura ma duży wpływ na kształt rynku pracy dla nauczycieli i pozwala na sprawne nim zarządzanie. Liczba nauczycieli pracujących w szwajcarskich szkołach kształtuje się w okolicach 92,2 tys. Ta grupa zawodowa jest silnie sfeminizowana. Na najniższym poziomie kształcenia wynosi 97%, a 54% na najwyższym etapie obligatoryjnego poziomu kształcenia. Szwajcaria dzieli z krajami UE i OECD problem polegający na ponad 30% odsetku nauczycieli powyżej 50 roku życia (*Bildungsbericht...*, 2018). Natomiast odsetek nauczycieli w wieku poniżej 40 roku życia przeważa w sektorze szkół podstawowych, który jest najsilniej sfeminizowany. Może to się wiązać z problemem pogodzenia życia rodzinnego z pracą i skutkować czasową rezygnacją kobiet z pracy

w zawodzie (Herzog, 2011), co wprowadza zaburzenia w strukturze popytowo-podażowej na rynku pracy dla tej grupy zawodowej. Problemy rekrutacyjne związane z brakiem kandydatów na studia nauczycielskie to kolejna kwestia, która ma znaczny wpływ na sytuację na rynku pracy w tym zawodzie.

Czas pracy nauczyciela w szwajcarskiej szkole wynosi około 1 900 godzin rocznie, co wydaje się dość wysoką wartością w porównaniu do średniej krajów OECD wynoszącej około 1 680 godzin. Aż 64% nauczycieli pracuje w niepełnym wymiarze godzin i taka struktura stale się pogłębia (*Bildungsbericht...*, 2014). Należy jednak wziąć pod uwagę wyższy (niż w Polsce) poziom pracy i wynagrodzeń w tym kraju. Zakres obowiązków nauczyciela został również jasno sprecyzowany i w jego zakres wchodzi:

- nauczanie, planowanie, przygotowanie do lekcji, wykonywanie, ocenianie – 85% czasu pracy;
- doradztwo, towarzyszenie i ocenianie uczniom i rodzicom, czasu pracy wspólna z innymi nauczycielami i kierownictwem szkoły – 5% czasu pracy;
- pedagogiczne zaangażowanie w projekty rozwoju szkoły, współpraca w grupach przedmiotowych i z innymi instytucjami, wykonywanie zadań organizacyjnych i administracyjnych – 5% czasu pracy;
- ocena własnego rozwoju, planowanie dalszej ścieżki rozwoju zawodowego i jej realizacja – 5% czasu pracy.

Szwajcaria jako przykład jednego z najbardziej rozwiniętych gospodarczo krajów Europy, o ściśle zaplanowanym systemie zarządzania krajem miewa czasowe fluktuacje na edukacyjnym rynku pracy. Problemy te są czasowo rozwiązywane, jednakże dalsze ich pogłębianie się może doprowadzić do silnego zachwiania równowagi popytowo-podażowej w tym sektorze zatrudnienia.

System obowiązkowego kształcenia w Szwajcarii jest podzielony na trzy etapy. Pierwszym z nich jest kształcenie przedszkolne, następnie dziewięcioletnia szkoła podstawowa podzielona na dwa moduły dla przygotowujących się do dalszego kształcenia zawodowego lub dla przygotowujących się do dalszego kształcenia na etapie szkoły średniej. Ostatni etap trwa od trzech do czterech lat i składa się z różnego typu szkół i form stwarzających dalsze możliwości kształcenia (ryc. 1).

nego może różnić się w poszczególnych kantonach, które zachowują autonomię w kwestiach kształtowania polityki oświatowej nie tylko w zakresie jej organizacji ale również treści kształcenia i sposobów ich kontroli (Reinfried, 2000).

Kształcenie geograficzne powinno zajmować znaczące miejsce w procesie edukacji w każdym kraju. W szczególności geografia kraju ojczystego, tuż obok historii i języka ojczystego, powinna zajmować uprzywilejowane miejsce w procesie kształcenia. Geografia jako przedmiot szkolny w szwajcarskim systemie kształcenia obowiązkowego praktycznie nie występuje. Jako osobny przedmiot szkolny geografia pojawia się na trzecim etapie edukacyjnym na poziomie gimnazjum w wymiarze 2 godzin tygodniowo w drugiej klasie i 3 godzin w klasie trzeciej. Na niższych poziomach kształcenia treści geograficzne są zawarte w poszczególnych modułach kształcenia takich jak natura, człowiek gospodarka, które zostały podzielone na różne podkategorie: technika, gospodarka, przestrzeń, czas i społeczeństwo oraz religia. (*Lehrnplan 21, Rahmeninformationen*, 2014). Ma to duży wpływ na zapotrzebowanie na nauczycieli. Do drugiego etapu edukacyjnego włącznie, w kształceniu nie uczestniczą nauczyciele specjaliści z poszczególnych przedmiotów szkolnych. Cały proces

jest realizowany przez jednego lub kilku nauczycieli, którzy uzyskali uprawnienia do nauczania na tym poziomie edukacyjnym. Dopiero od poziomu gimnazjum, gdy w planie zajęć występują wyodrębnione z poszczególnych blokowych zajęć poszczególne przedmioty szkolne, niezbędni są nauczyciele specjaliści, w tym geografowie.

Ryc. 1. Schemat systemu obowiązkowego kształcenia w Szwajcarii z uwzględnieniem edukacji geograficznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bildungsbericht Schweiz...* (2018).

Przedstawiony system szkolnictwa Szwajcarii z racji federacyjnego ustroju politycznego Tak skonstruowany system szkolnictwa w Szwajcarii sprawia, że zapotrzebowanie na nauczycieli specjalistów na wyższych etapach kształcenia jest niewielkie. Jak wynika z przeprowadzonych przez autora wstępnych wywiadów z nauczycielami geografii, bardzo często łączą oni w etat godziny nauczania różnych przedmiotów. Żadne z badanych nie pracuje w pełnym wymiarze jako nauczyciel geografii. Uczą matematyki lub sportu, tudzież pracują w niepełnym wymiarze zatrudnienia, uzupełniając etat poza szkołą. Częstymi kombinacjami jest dwu, lub wielopredmiotowość, co umożliwia pełne zatrudnienie w zawodzie nauczyciela. Jednakże taka możliwość występuje tylko w większych miastach, gdzie liczba uczniów (a co za tym idzie oddziałów klasowych) umożliwia taką kombinację. Sprawia to, że szwajcarska szkoła jest praktycznie pozbawiona wykwalifikowanych pedagogów w jednej dziedzinie. Natomiast na niższych etapach kształcenia obserwujemy stale pogłębiający się niedobór fachowców, gotowych podjąć pracę w zawodzie nauczyciela (Denzler, 2010). Sytuacja ta może być spowodowana różnorodnością rynku pracy a przede

wszystkimi możliwościami zarobkowymi. Wkład jaki muszą włożyć osoby decydujące się na naukę zawodu nauczyciela w Szwajcarii, i także w wielu innych krajach, jest często nieadekwatny do ich zarobków (Wolter i in., 2003). Z tego powodu szukają oni atrakcyjniejszych dla siebie możliwości zarobkowych.

Podsumowanie

System edukacji stanowi nieodłączny element funkcjonowania każdego kraju. Od jego organizacji w dużej mierze zależy jakość wkraczających w struktury rynku pracy pracowników, którzy będą mieli duży wpływ na dalszy jego rozwój. System edukacji posiada również swój rynek pracy, na którym to występują nauczyciele po stronie podażowej i uczniowie po stronie popytowej rynku. Przedmiotem transakcji w tak skonstruowanym rynku pracy jest wiedza, a dokładniej mówiąc kształtowane za jej pomocą kompetencje. Stanowią one o potencjale i jakości świadczonych usług na tym rynku. Ma on swoją specyficzną organizację, gdyż po jednej i po drugiej stronie zawsze występuje człowiek. Dlatego też zasługuje on na szczególną uwagę w gospodarce każdego kraju.

Edukacyjny rynek pracy w dużej mierze kształtowany jest poprzez administracyjne decyzje rządzących państwami. Tuż obok czynników demograficznych, skutkujących ilością uczniów, mają one najbardziej diametralny wpływ na losy podmiotów występujących w jego strukturach. Dlatego też każda reforma systemu szkolnictwa powinna uwzględniać jakościowe zmiany rynku pracy. Dostosowując treści kształcenia oraz siatki godzin do współczesnych potrzeb, nie można zapominać jakie zmiany mogą te działania wywołać wśród struktur zatrudnienia w tym zawodzie.

Szwajcaria jako kraj wysoko rozwinięty z dobrze zorganizowanym systemem zarządzania już od kilku lat zmaga się z problemami edukacyjnego rynku pracy. Pogłębiający się niedobór wykwalifikowanej kadry pedagogicznej, w szczególności w małych miejscowościach, to również coraz częstszy problem wielu krajów europejskich. Jak wskazują wyniki przeprowadzonych przez autora analiz edukacyjnego rynku pracy na przykładzie nauczycieli geografii w Szwajcarii, wiele zależy od ram organizacyjnych systemu oświaty. Pomimo wykwalifikowanej kadry dydaktycznej z tego zakresu nie są oni w stanie znaleźć zatrudnienia w zawodzie, lub znajdują je w niepełnym wymiarze. Skutkuje to wieloprzedmiotowością nauczycieli co może przekładać się na jakość ich pracy. Jest to przypadek zauważalny również w polskim systemie kształcenia. Wymagania rynku pracy ukierunkowują się na wysoko wyspecjalizowanych pracowników z poszczególnych dziedzin, a w przypadku edukacji jest wręcz odwrotnie. Dążąc do kształcenia wieloprzedmiotowego, często łączy się sprzeczne ze sobą kierunki zainteresowań nauczycieli. Doprowadza to do utraty wyspecjalizowanych nauczycieli w poszczególnych dziedzinach. Podejmowane rozwiązania próbują ustabilizować strukturę popytowo-podażową, co rzutuje na postępujący spadek świadczonych usług edukacyjnych. Dlatego też ważnym, przy podejmowaniu kolejnych działań usprawniających działanie systemu edukacji, jest sprawdzenie jak zareaguje rynek pracy na owe ulepszenia i czy kraj jest gotowy zaspokoić potrzeby jego struktur.

Literatura/References

- Boardman, A., Darling-Hammond, L., Mullin, S. (1982). A framework for analysis of teachers – demand and supply. *Economics of Education review* 2(2), 127–155.
- Denzler, S. (2010). Rekrutierung von Lehrpersonen. *Bildungspolitik, Beruf lehrerin/Lehrer*, nr 169, 10–13
- Grob, U., Wolter, S., (2007). Demographic change and public education spending. A conflict between young and old? *Education Economics*, 3, 277–292.
- Helmantel, M., Jenteges, U. (2016). Uniwersitäre Deutschlehrerausbildung in der Niederlande: Grundlagen und Einflussfaktoren. *ÖDaF-Mitteilungen*, 32/1, 73–85.
- Herzog, S. (2011). Über den Berufseinstieg hinaus: Berufsbiografien von Lehrerinnen und (Hrsg.), *Handbuch der Forschung zum Lehrerberuf*. Münster: Waxmann
- Kryńska, E., Kwiatkowski, E. (2013). *Podstawy wiedzy o rynku pracy*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Lehrern im Blickfeld der Forschung. In: E. Terhart, H. Bennewitz, & M. Rothland
- Prokopczuk, A., (2012). Motywy wyboru zawodu a motywacja do pracy. *Management and Business Administration Central Europe* 5/2012, 29–49.
- Reinfried, U., (2000). Geographieunterricht in Schweizer Gymnasien nach Maturitätsreform – Eine Analyse der neun Geographielehrpläne. *Geographica Helvetica*, 55, 204–207
- Rivkin, S. (2005). Teachers, Schools, and Academic Achievement. *Educational Research*, 73(2), 471–458.
- Słocińska, A., (2013). Czynniki społeczno-cywilizacyjne zmieniające współczesny rynek pracy – ujęcie interpretatywne. *Studia Ekonomiczne*, 161, 153–161.
- Wolter, S., Denzler, S., Weber, B. (2003). Betrachtungen zum Arbeitsmarkt der Lehrer in der Schweiz. *Vierteljahrshefte zur wirtschaftsforschung* 72, 305–319.
- Bildungsbericht Schweiz 2014, Schweizerische Koordinationsstelle für Bildungsforschung, Aarau 2014
- Bildungsbericht Schweiz 2018, Schweizerische Koordinationsstelle für Bildungsforschung, Aarau 2018
- Lehrplan 21 Rahmeninformationen 2014, Deutschweizer Erziehungsdirektoren-Konferenz, Luzern 2014
- Prognose zum Lehrerberuf in Bayern 2017, Bayerisches Staatsministerium für Bildung und Kulturs, Wissenschaft und Kunst
- Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela – informacja o wynikach kontroli 2016, Najwyższa Izba Kontroli 2017

Notka biograficzna o autorze: Remigiusz Pacyna, mgr, urodzony w Zamościu, absolwent kierunku geografia na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Z wykształcenia jest nauczycielem geografii. Jego zainteresowania obejmują problematykę edukacji geograficznej w zakresie wykorzystania nowoczesnych metod i środków dydaktycznych oraz zagadnień sytuacji nauczycieli geografii na edukacyjnym rynku pracy.

Biographical note of author: Remigiusz Pacyna, was born in Zamość, and graduated from geography at the Pedagogical University of Krakow. By profession the author is a teacher of Geography. His interests include problems of geographic education and the use of modern teaching methods and means as well as issues of geography teachers in the educational labor market.

[76]

Remigiusz Pacyna

adres/address:

ul. Zielony Most 8b/15

31-351 Kraków

e-mail: remigiusz.pacyna@gmail.com